

Emigreren is te leren

Nederlanders verlaten het land op zoek naar zon, ruimte, rust en stilte.

Handleiding voor de emigrant: 'Vlucht niet uit frustratie'

Een record aantal Nederlanders trekt de grens over. De landverhuizer van nu wil op zeker spelen en nog voor vertrek een droombaan en dito huis regelen. Maar opnieuw beginnen over de grens gaat niet zonder risico's. Wat zijn de valkuilen van emigreren?

Door: Robert Stiphout

Iedere Nederlander denkt weleens aan emigreren. Bij de een duikt de gedachte op tijdens een druilerige avond in de spits of staand in een propvolle intercitty. Bij de ander groeit de wens door een stressvolle baan, gevoelens van onveiligheid, het natte klimaat, overregulering of de botte wijze waarop Nederlanders met elkaar omgaan.

Voor de meesten blijft emigreren een droom, maar een toenemend aantal hakt de knoop door en vertrekt echt. Alleen al de afgelopen negen maanden emigreerden honderdduizend mensen. Naar verwachting zal over heel 2006 het recordaantal van 130.000 opnieuw beginnen over de grens. Anders dan de arbeidsmigranten die in de jaren vijftig naar Canada, Australië en de Verenigde Staten vertrokken, springt de emigrant van nu liever niet in het diepe. Emigranten willen op zeker spelen. Liefst regelen ze voor vertrek een goede baan, een prachtig huis en een perfecte school voor hun kinderen.

Welnu, een gespreid bedje zal de luxe-emigrant van nu niet vinden. Natuurlijk, emigranten kunnen tegenwoordig een beroep doen op consulente, handboeken en zelfs een emigratiecoach, maar net als tijdens de emigratiegolf van de jaren vijftig gaat emigreren niet zonder onzekerheden. Wat zegt een baangarantie als een werkgever zijn personeel op elk moment mag ontslaan, zoals in de Verenigde Staten?

Heimwee, geldtekort en opstandig kroost bedreigen een succesvolle emigratie. Om maar te zwijgen van de kans op een cultuurschok of de mogelijkheid dat de emigrant niet integreert en 'die Nederlander' blijft. Een goede voorbereiding helpt mislukking en gedwongen terugkeer te voorkomen. Een handleiding voor de emigrant in spe.

Vlucht niet uit frustratie

Er is veel mis in Nederland getuige de waslijst aan redenen die Nederlanders opsommen om te emigreren. Toch is het onverstandig uit louter ontevredenheid het land te verlaten, zegt Rosita Setz, emigratieconsulente van Buysse Immigration in Culemborg. 'De ervaring leert dat het beter is om niet te vluchten uit negatieve impulsen, maar te emigreren vanuit een positieve gedachte. Een droom willen waarmaken of vanwege verliefdheid op het nieuwe land.'

Emigranten moeten zich realiseren dat emigratie niet per se de oplossing is van een persoonlijk probleem. Wie de Randstad te vol vindt, kan ook naar Drenthe verhuizen. Bovendien moeten landverhuizers zich realiseren dat ze hun karakter meenemen naar het nieuwe land. Wie in Nederland snel is uitgekeken op omgeving en werk, zal dat waarschijnlijk ook in het buitenland zijn.

Het is handig een lijst te maken met bedenkingen bij een toekomst in Nederland en de oplossingen die daarvoor in aanmerking komen. Daarna moet er hoe dan ook een besluit worden genomen om te emigreren of juist om dat niet te doen. De gemiddelde emigrant loopt zes jaar rond met emigratieplannen en dat is te lang. Wie zo lang twijfelt, loopt het risico in gedachten tussen twee landen in te leven en niet meer in een toekomst in Nederland te investeren.

Emigreren doe je niet in je eentje. Pas als het hele gezin achter het besluit staat, kan echt worden geëmigreerd. Setz: 'Als een van de partners eigenlijk niet wil dan mislukt emigratie of het huwelijk loopt stuk.'

Roep hulp in van specialisten

Binnen de Europese Unie mogen Nederlanders gaan en staan waar ze willen, maar daarbuiten gelden strenge eisen (zie onderstaande kaders). Emigranten moeten taaltesten afleggen, een medische keuring ondergaan en met een bewijs van goed gedrag, baangarantie en goed gevulde bankrekening over de brug komen. De procedure duurt al gauw twee jaar.

De meeste emigranten in spe zijn jonger dan 45 en hoogopgeleid. Die eigenschappen vergroten de kans op een visum, maar dat gaat alleen op als de emigrant uit de vele opties het juiste visum kiest en geen fouten maakt bij de aanvraag. Daarom hebben emigranten meer kans als ze de hulp inroepen

van een gespecialiseerde emigratieconsulent. Wie toch op eigen houtje wil emigreren, doet er goed aan de kansen te testen op de websites van de immigratiediensten.

Emigratie is geen vakantie

Een kwart van de Nederlanders met emigratieplannen kwam op het idee om te emigreren door een vakantie in het nieuwe land. Maar pas op, een vakantie is misleidend. Dat zonnige, bruisende toeristenoord van de zomervakantie, kan in de winter een verregende spookstad blijken. Daarom is het verstandig buiten het toeristenseizoen terug te gaan. Rij dan ook eens door een gemiddelde woonwijk en toer langs bank, supermarkt, sportclubs, theater, apotheek, huisarts, ziekenhuis, kerk en bibliotheek om een idee te krijgen van de voorzieningen in de buurt. Controleer meteen of ze het hele jaar open zijn. Kandidaat-emigranten met kinderen moeten nagaan of er scholen in de buurt liggen en of die speciaal onderwijs geven - in verband met de taalachterstand die kinderen moeten inlopen. Koop pas een huis na de emigratie. Veel emigranten huren een woning tot ze werk hebben. Zo kunnen ze op hun gemak het huizenaanbod bekijken en lokale wetenswaardigheden opdoen: je moet maar net weten dat afgelegen woningen in Canada voor water zijn aangewezen op een put en dat huizen die in Nieuw-Zeeland worden aangeboden onder de tekst needs TLC (behoeft liefdevolle verzorging) bouwvallen zijn.

Reken op boze reacties

Nederlanders die over de grens een nieuw leven beginnen, oogsten niet alleen bewondering. Vrienden en familie reageren ook boos en verdrietig. Broers en zussen kunnen verwijten maken, want wie zorgen er voor ouders wanneer die oud en ziek zijn en de emigrant 'lekker' in Canada zit? En wat moeten opa en oma zonder hun kleinkinderen? Het is zaak de argumenten voor emigratie op een rij te zetten en dan pas familie en vrienden in te lichten. Benadruk in deze tijd van goedkoop vliegen en internet goed bereikbaar te blijven. Vertel hoe kort het reizen naar het nieuwe land duurt en wijs op de mogelijkheid om een internetdagboek (met webcam) bij te houden. Veel emigranten houden zo'n weblog bij. Met een afscheidsfeest geven emigranten zichzelf en achterblijvers een mooie herinnering aan het leven in Nederland.

Reken op papieren rompslomp

In de zes maanden voor vertrek verbreken emigranten de banden met Nederland. Zo moeten ze het huis verkopen en de reispapieren in orde maken. Checklists in handboeken als Emigreren kun je leren of op websites als www.verhuis.net tonen hoeveel bij emigratie komt kijken. Om geen invoerrechten te moeten betalen bijvoorbeeld moeten emigranten bewijzen spullen langer dan zes maanden te bezitten. Dat betekent aankoopbonnen en garantiebewijzen verzamelen. Ook moet van elk gezinslid een internationaal uittreksel uit het geboorteregister mee, plus de dossiers van ziekenhuis, tandarts en huisarts. Wie kinderen heeft, moet ze uitschrijven op school en een bewijs meenemen van het onderwijs dat ze hebben gevolgd. Verzekeringen moeten worden aangepast of opnieuw afgesloten. Emigranten moeten hun diploma's bij de Informatie Beheer Groep in Groningen laten legaliseren en deze voorzien van een vertaling bij de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs in Den Haag. Daarnaast dienen Nederlanders buiten de Europese Unie vaak in het bezit te zijn van een internationaal rijbewijs - op te halen bij ANWB-vestigingen. Voor hen die naar de Verenigde Staten en Canada vertrekken is aan te raden een bankrekening in Nederland aan te houden, want bij het aanvragen van een credit card of het huren van een huis wordt naar de kredietgeschiedenis gevraagd. Vlak voor vertrek moeten nutsvoorzieningen, gemeentelijke belastingen en heffingen worden opgezegd. Minstens vijf dagen voor vertrek moet de emigrant zich afmelden bij de afdeling Burgerzaken.

Vind een goede verhuizer

Binnen Europa valt de verhuizing zelf te regelen, maar daarbuiten ligt het inschakelen van een internationale verhuizer voor de hand. Die pakt de spullen in, regelt een zeecontainer, maakt verzekeringspapieren in orde en draagt zorg voor de vrachtbrief. De verhuizer is op de hoogte van invoerregels en kan gunstige prijsafspraken maken met de verhuizers die de huisraad in het nieuwe land transporteren van haven naar woning. Goede verhuizers zijn lid van de Nederlandse Vereniging van Internationale Meubeltransporten (Nevim) en aangesloten bij de internationale koepel van verhuisbedrijven (Fidi). Bij een goede verhuizer is het verplicht een door-to-door-verzekering af te sluiten. Toch is het verstandig foto's te nemen van spullen om later schade aan te kunnen tonen. Voor huisdieren moet

veelal speciaal vervoer komen. Vergeet ook de inentingsbewijzen niet. Informatie daarover is in te winnen bij de ambassade in het nieuwe land.

Vervoer over zee kan zes weken in beslag nemen. Om niet anderhalve maand in een leeg huis te moeten leven, is het mogelijk een vakantiehuisje te huren in Nederland of huisraad te leasen tot het vertrek.

Regel financiële gevolgen slim

Nederlanders zijn veel te somber over de kosten van emigratie. Ze denken gemiddeld 65.000 euro kwijt te zijn. Daarnaast verwacht een op de drie mensen met vertrekplannen minder te verdienen en er wat sociale zekerheid betreft op achteruit te gaan.

In werkelijkheid kost emigreren veel minder: een gezin met twee kinderen is niet meer dan 25 tot 30 duizend euro kwijt en een alleenstaande 7.500 euro. Wie het financiële deel van de emigratie slim regelt, gaat er bovendien niet per se op achteruit. Dat begint bij het opzeggen van gemeentelijke belastingen en heffingen: mogelijk heeft de emigrant recht op een gedeeltelijke teruggave van die gelden. Ga ook na wanneer de Belastingdienst iemand als emigrant beschouwt om niet belastingplichtig te blijven. Fysiek vertrekken uit Nederland is daarvoor niet afdoende. Het kan uitmaken of de emigrant vanuit Nederland inkomsten uit sparen en beleggen geniet of een huis aanhoudt.

Een nieuw leven in het buitenland betekent niet automatisch verlies van aanspraken op Nederlandse uitkeringen. Wie verhuist naar een EU-lidstaat bijvoorbeeld mag gebruik maken van opgebouwde rechten bij werkloosheid of arbeidsongeschiktheid. De opbouw van AOW stopt bij het verlaten van Nederland. Daardoor krijgen emigranten later minder uitgekeerd: voor elk jaar dat iemand niet verzekerd is geweest, geldt een korting van 2 procent.

Het is zaak na te gaan of het slim is het pensioen over te dragen aan een buitenlandse verzekeraar. Zo kennen Zuid-Europese landen vaak een groot staatspensioen dat wordt verdeeld via het omslagstelsel en het is onrendabel om het pensioen daarin onder te brengen. Wie zijn pensioen niet overdraagt aan een buitenlandse verzekeraar moet een verklaring van de Belastingdienst overhandigen aan het pensioenfonds waarin staat dat diegene geen inwoner meer is van Nederland. Anders heffen Nederland én het nieuwe land later belasting over de uitkering.

Emigranten die zich niet thuis voelen in de financiële materie kunnen terecht bij financieel adviseurs. Dit ontslaat niemand van de verplichting zich in te lezen, want wie veel aan een adviseur over laat, krijgt een fikse rekening en dan wordt emigreren alsnog duur. UWV, ambassades en de Belastingdienst beschikken over nuttige informatie. Daarnaast zijn er handleidingen te koop op bijvoorbeeld www.emigratieboek.nl.

Betrek kinderen in alles

Ouders zien over de grens een betere toekomst voor hun kinderen, maar de kinderen zelf zien vooral dat ze van school moeten en vrienden kwijtraken. Daar komt bij dat aandacht van vader en moeder erbij inschiet in de drukke periode voor en na vertrek.

Het is zaak kinderen vroeg in te lichten over de emigratie om ze aan het idee te laten wennen. Betrek ze in beslissingen en voorkom dat ze negatieve associaties bij de emigratie krijgen. Zo is het niet handig in aanwezigheid van kinderen opa en oma in te lichten over vertrekplannen met het oog op het tranendal dat op die mededeling volgt.

Kinderen winnen voor emigratie kan door te wijzen op dieren of sporten in het nieuwe land die aansluiten bij hun interesses. Dvd's, boekjes, posters en het eten van gerechten uit het nieuwe land helpen het land concreet te maken en te wennen aan de taal. Om de eerste dag op school eenvoudiger te maken, kunnen ouders er van tevoren informeren naar gewoontes en kleding. Gemiddeld duurt het vier maanden voordat een kind is gewend, mits het de taal spreekt. Oudere kinderen hebben meer tijd nodig dan jonge.

Leer de werkcultuur kennen

Een baan regelen vanuit Nederland is lastig. Vooropgesteld dat de werkgever de emigrant boven een landgenoot verkiest; hoe moet de emigrant op gesprek komen? De meeste Nederlanders zoeken daarom pas na aankomst een baan. Gemiddeld doen ze er drie maanden over om werk te vinden en veelal beginnen ze met een functie onder hun niveau om in het ritme te komen en via collega's een netwerk op te bouwen dat hen verder helpt.

Succes bij het zoeken naar werk hangt af van kennis van de werkcultuur in het nieuwe land. Die kennis is voor een groot deel in Nederland te vergaren. Zo is de website www.werldexpat.nl van de Wereldomroep een nuttige informatiebron. Ook kunnen emigranten bij adviesbureau Experience in Labour Mobility in Rotterdam landengidsen kopen en workshops volgen. Directeur Nanette

Ripmeester: 'Elk land heeft zijn eigen mores. Zo moeten sollicitanten in Amerika zichzelf echt op de markt zetten, zo van: zonder mij gaat jullie bedrijf failliet. Gebruik in de sollicitatiebrief ook minstens vijftien keer woorden als *performed, achieved en succeeded.*'

De sollicitatiebrief verschilt per land: in Duitsland en Amerika hoort in de tekst te staan wanneer de emigrant beschikbaar is. In Frankrijk is het heel gewoon om een brief met de hand te schrijven.

Ripmeester: 'Emigranten die in de Verenigde Staten solliciteren, maken weleens de fout een brief te tikken op A4-formaat en die te mailen naar het bedrijf. Maar in Amerika wordt het formaat Letter gebruikt, waardoor de brief verhaspeld uit de printer rolt.'

Nederlanders moeten zich volgens Ripmeester goed realiseren dat de managementcultuur in het buitenland anders is: 'Nederlanders kennen een ja-maar-mentaliteit en dat botst met de formele, hiërarchische cultuur in, zeg, Frankrijk, Duitsland en de Verenigde Staten. Het standaardantwoord is daar "ja" en niet "ja-maar". Eigen initiatief nemen is er niet vanzelfsprekend.' Nederlanders moeten zich volgens haar vooral niet proberen voor te doen als *local*: 'Het helpt juist te benadrukken dat je emigrant bent en kennis hebt van andere culturen, anders nemen ze liever een echte landgenoot.'

Wees beducht voor heimwee

Een week of zes na aankomst in het nieuwe land, krijgen emigranten last van de cultuurschok en heimwee. Ze sluiten zichzelf af, kluisteren zich vast aan de computer en zoeken op internet steun bij andere emigranten of bij vrienden en familie in Nederland. Een cultuurschok en heimwee zijn onvermijdelijk, zegt emigratieconsulent Rosita Setz. 'Pas na twee jaar zien we dat emigranten Nederland loslaten'.

Het helpt volgens Setz om al bij het besluit tot vertrekken volledig te gaan voor een leven in het nieuwe land: 'Alle touwtjes moeten worden verbroken'. In de zwaarste fase van de heimwee doen emigranten er goed aan Nederland opnieuw te bezoeken en zich te realiseren waarom ze ook weer emigreerden. De cultuurschok is alleen te bestrijden door te integreren.

Leer de taal en de cultuur

Nederlanders beschouwen integratie als het belangrijkste ingrediënt voor een succesvolle immigratie. Dat blijkt uit de halfjaarlijkse *Emigratiemonitor* die onderzoeksbureau RM Interactive maakt in opdracht van Buysse Immigration. Desondanks hebben Nederlanders er een handje van hun talenkennis te overschatten en cultuurverschillen met, zeg, Angelsaksische landen te onderschatten.

Op het British Language Training Centre in Amsterdam of Utrecht zakken veel emigranten voor hun (verplichte) test doordat ze zich verkijken op de moeilijkheidsgraad. Vooral het lezen en schrijven op academisch niveau zijn struikelblokken. Daarnaast is kennis van de landelijke taal niet genoeg. Wie in Catalonië (Spanje) gaat werken, moet Catalaans spreken om de roddels bij de koffieautomaat te kunnen volgen en erbij te horen. Ook per land bestaan verschillen: Australisch-Engels is iets anders dan Amerikaans-Engels.

Nederlanders denken gemakkelijk te integreren in landen als de Verenigde Staten, Canada en Australië, omdat de leefgewoonten op die van henzelf lijken. Maar al meteen na aankomst kan het misgaan volgens Rosita Setz: 'Nederlanders zoeken het graag zelf uit, maar waarom de aangeboden hulp, die heel normaal is in landen als Canada, Australië en Nieuw-Zeeland, afslaan? Het is het begin van je netwerk.'

Een ander voorbeeld is het omgaan met vrienden. 'De vriendschappen zijn in die landen anders, minder intensief. Het is heel speciaal om bij iemand thuis te komen. Normaal gesproken, spreek je ergens anders af.'

Emigranten doen er goed aan zoveel mogelijk informatie te vergaren over het nieuwe land. Het internet is een nuttige bron voor regionaal nieuws en streekgeschiedenis. Via weblogs is het gemakkelijk ervaringen te vernemen van andere emigranten en de Volksuniversiteit biedt landencursussen aan.

Grijp eenmaal in het land zelf alles aan om contacten te leggen met de lokale bevolking: doe vrijwilligerswerk, word lid van een vereniging, nodig de buurt uit voor een barbecue en ga zo snel mogelijk werken. Benader ook op het schoolplein andere ouders. Setz: 'Ik roep wel eens als je geen kinderen hebt, neem dan een hond.'

Na ongeveer twee jaar is de nieuwkomer opgenomen in de gemeenschap. Setz: 'Natuurlijk zullen er altijd mensen zijn die de emigrant als 'die Nederlander' betitelen, maar die mensen komen vaak zelf uit een emigrantengezin.'